

Nederland elektrificeert in hoog tempo. Bedrijven verduurzamen, bewoners stappen over op warmtepompen en elektrische auto's en steeds meer energie wordt duurzaam opgewekt. Dit maakt Nederland onafhankelijker en weerbaarder tegen geopolitieke spanningen. Maar daarmee groeit ook de vraag naar transportcapaciteit op het elektriciteitsnet. Op steeds meer plekken loopt het elektriciteitssysteem tegen grenzen aan. Wachtrijen lopen op, waardoor woningbouw, economische groei en verduurzaming stagneert.

De grens werd recent pijnlijk zichtbaar in de FGU-regio met het bericht dat zonder aanvullende maatregelen vanaf deze zomer een aansluitstop noodzakelijk kan zijn. Dat betekent dat niet alleen bedrijven, maar ook woningbouwprojecten en andere kleinverbruikers op wachtlijsten kunnen komen te staan. Wij zijn ons zeer bewust van de impact die deze stap heeft op de samenleving en werken met de betrokken ministeries en regionale overheden aan een crisisaanpak om dit te voorkomen.

De netbeheerders breiden het elektriciteitsnet de komende jaren op grote schaal uit. Boven de grond gaat het naar verwachting om meer dan 11.000 voetbalvelden aan energie-infrastructuur. Ondergronds betekent het dat ongeveer één op de drie straten open moet om kabels te verzwaren of aan te leggen. De mogelijkheden om uit te breiden, kent echter grenzen. We moeten het net ook beter benutten omdat de fysieke ruimte beperkt is en het systeem anders onbetaalbaar wordt.

In dit paper gaan wij in op drie oplossingsrichtingen waar deze commissie een bijdrage aan kan leveren: **sneller bouwen, slimmer ruimtegebruik en beter benutten**. Deze oplossingsrichtingen gelden niet alleen voor FGU, maar zijn in heel Nederland nodig om de structurele schaarste op het net te verlichten.

De Kamer kan nú het verschil maken door keuzes te maken in regels, ruimte en gebruik van het elektriciteitsnet.

Sneller bouwen

Het ministerie van KGG en TenneT hebben vorig jaar een gezamenlijk pakket aan maatregelen gepresenteerd om de uitbreiding van het net te versnellen. Het duurt nu te lang voordat de vergunningen en de grond wordt verkregen om te kunnen starten met bouwen. Op dit moment duurt een gemiddeld TenneT project 12 jaar waarvan TenneT 2 tot 3 jaar aan het bouwen is. Dit moet sneller. Door de maatregelen uit het versnellingspakket kan dit in voorkomende gevallen leiden tot een versnelling van 40% tot 50%. De regionale netbeheerders sluiten waar mogelijk aan bij dit pakket. Om de maatregelen werkend te krijgen, moet onder andere de Omgevingswet op de volgende punten worden aangepast:

- **Maak vergunningsvrij uitbreiden van stations mogelijk.** In veel gevallen wordt het net uitgebreid op een locatie waar al een station staat. Voor een uitbreiding moeten weer tal van vergunningen afgegeven worden, dat zorgt voor flinke vertraging. Het vergunningsvrij uitbreiden van stations maakt het mogelijk om veel eerder met de uitbreiding te beginnen.
- **Het versneld behandelen van de AMvB Wet Versterking volkshuisvesting.** Deze AMvB maakt het instellen van direct beroep voor grote stations en kabels (21 kV en hoger) mogelijk. Dat zou in voorkomende gevallen tot bijna een jaar versnelling kunnen opleveren.
- **Pak als Rijk regie met doorzettingsmacht.** Besluiten duren lang doordat er onduidelijkheid is tussen gemeente, provincie en Rijk over het bevoegd gezag. Dit vertraagt. Het Rijk heeft de mogelijkheid om de regie te pakken door in overleg met de netbeheerders, geschikte locaties aan te wijzen. Doe dit ook voor **gasgestookte opwek** die noodgedwongen moet worden neergezet als een van de belangrijkste snelle overgangso oplossingen.

Slimmer ruimtegebruik

De ontwerpnota Ruimte kiest voor duidelijke nationale belangen en regie op schaarse ruimte. Hier ligt een kans om energie-infrastructuur onderdeel te maken van een bredere ruimtelijke puzzel, waarin tijdige en integrale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkeling en het energiesysteem worden gewaarborgd. Daarom vragen de u de volgende zaken te borgen:

- **Neem energieplanologie expliciet op in de Nota Ruimte** en leg vast dat de benodigde infrastructuur voortkomend uit de nationale energieplannen (NPE, PEH TargetGrid) bindend worden voor regionale omgevingsplannen.
- **Maak energie-infrastructuur sturend in Nota Ruimte en leg ruimtelijke reserveringen vast.** Wijs nationaal ruimte aan voor corridors, tracés, stations, kabels en leidingen, opslag en energiehub, en borg dit voor provincies en gemeenten.

Beter benutten

Bouwen alleen is niet genoeg. De vraag naar stroom groeit sneller dan we het net kunnen uitbreiden en de fysieke ruimte en maakbaarheid. Bovendien is een energiesysteem dat is ontworpen op piekgebruik heel erg duur. Efficiënt gebruik van het net, ofwel flexibiliteit, stelt de maatschappij in staat ook nu ontwikkelingen mogelijk te maken en is daarom een structurele pijler onder een betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem. Ook kunnen andere energiedragers een goed alternatief zijn voor elektriciteit. Zo kan de industrie door de te bouwen backbone in de toekomst waterstof gebruiken en is voor woningbouw een warmtenet veelal een goed alternatief. Voor het elektriciteitsnet werken netbeheerders aan flexibiliteit met het aanbieden van contractvormen waarbij klanten buiten piekmomenten hun capaciteit gebruiken. Maar er is meer nodig.

Voor de bouw van nieuwe woningen en het verduurzamen van bestaande woningen geldt: hoe netbewuster, hoe meer woningen op een kabel passen. We kunnen het net slim gebruiken door (hybride) warmtepompen stroom buiten de piek te gebruiken, door lokale opwek van energie te combineren met verbruik en opslag in de directe omgeving, door groen gas, collectieve warmtesystemen en warmteopslag te stimuleren en door laadpalen slim in te stellen.

We vragen uw commissie de volgende zaken te regelen:

- **Maak netbewuste nieuwbouw de norm.** De kern van netbewust bouwen is dat woningen en woonwijken worden gebouwd op een manier die het energiesysteem zo min mogelijk belast. Met een verplicht netcapaciteitsplafond van een nieuwe wijk kunnen er significant meer huizen gebouwd worden. Zonder publieke randvoorwaarden komt netbewuste nieuwbouw niet van de grond; projectontwikkelaars en corporaties moeten worden ondersteund met een fonds voor tijdelijke netmaatregelen en een subsidieregeling voor congestieverzachters om risico's te mitigeren. Ook **netbewuste renovatie** van woningen maakt dat er meer ruimte over blijft voor het bouwen en renoveren van huizen.
- **Vergroot het budget voor isolatiemaatregelen in de ISDE, Europese Social Climate Fund, het warmtefonds en lokale energiebesparingsprogramma's.** Energie besparen is de eerste stap in verduurzamen. Specifiek voor de ISDE geldt dat deze regeling sterker op netbewustzijn moet sturen.
- **Stel stuurbaarheid voorwaardelijk aan de ISDE-subsidie voor warmtepompen.** Warmtepompen dragen in de winter sterk bij aan netbelasting, omdat ze tegelijkertijd draaien. Met het vastleggen van minimale en uniforme eisen aan interoperabiliteit en aanstuurbaarheid kunnen warmtepompen daadwerkelijk inzetbaar zijn voor netontlasting en is er duidelijkheid voor fabrikanten, installateurs en bewoners.
- **Zet in op de slimme hybride warmtepomp als volwaardige warmteoplossing.** De slimme hybride warmtepomp is het werkpaard van de warmtetransitie. Hij zorgt direct voor minder CO₂-uitstoot, lagere energierekeningen en minder druk op het elektriciteitsnet.
- **Maak werk van de opschaling van collectieve warmtesystemen:** ze beperken de groeiende vraag naar netcapaciteit en zijn op sommige plekken het maatschappelijk goedkoopste warmtealternatief. Zorg voor voldoende structurele middelen om de businesscase te ondersteunen voor een grootschalige uitrol. Zo is het van belang dat de **Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH) wordt doorgezet** door budget te vinden vanaf 2026 en daarna. Zo kunnen huurders een deel van de kosten voor inpassende aanpassingen opvangen.

Netbewuste woonwijk in IJsselstein

In IJsselstein worden 560 woningen op innovatieve wijze gerealiseerd, ondanks netcongestie. Dit is mogelijk door het toepassen van *netbewuste nieuwbouw* principes, de druk op het elektriciteitsnet wordt zo laag mogelijk gehouden door de collectieve warmtevoorziening en elektrisch laden te combineren achter één aansluiting en het net te ontlasten met lokale opwek, warmtebuffers en batterijen. Er passen hierdoor veel meer huizen op dezelfde kabel, wat structureel tot lagere netkosten leidt, omdat de netkosten over een groter aantal aansluitingen worden verdeeld.

Maak deze manier van nieuwbouwen de standaard, anders staan de woningbouwambities op de tocht.